

Biblioteka
Kaleidoskop

Naslov originala
Miika Nousiainen
Pintaremontti

Copyright © Miika Nousiainen, 2020
Original edition published by Otava, 2020

Serbian edition published by agreement with Miika Nousiainen
and Elina Ahlback Literary Agency, Helsinki, Finland.

© 2022, za srpski jezik Odiseja

Objavlјivanje ove knjige pomogao je FILL.

F I L I FINNISH
LITERATURE
EXCHANGE

Mika Nousiainen

RENOVIRANJE
ŽIVOTA

S finskog prevela
Jasmina Teofilović

ODISEJA
Beograd, 2022.

Ride the tiger
You can see his stripes but you know he's clean
Oh, don't you see what I mean

RONNIE JAMES DIO

Sami

„Moje saučešće.”

„Hvala! Puno hvala.”

Otac je bio sportski tip i uvek je isticao da nije najvažnije pobediti već učestvovati. Sada se to i ostvaruje. Svi učestvuju. Niko ne pobeđuje.

Moja majka Seija, sestra Hena, njen suprug Esa i ja stojimo ispred crkve na vrućini i primamo saučešće. Moj otac je umro bez upozorenja. Izdalo ga je srce. Sahrani bi trebalo da prisustvuju najbliži i najvoljeniji. Kako da započnem život sa potpunim strancem, kad ni o ovim ljudima ne znam ništa.

Potencijalni potpuni stranac je moja devojka Jeni, koja nije želela da dođe na sahranu. Naš odnos, navodno, još nije na tom nivou. Teško da smo dobacili do zajedničkog odlaska na krštenje ili venčanje. Bili smo u Parizu, na proslavi useljenja u novi stan i u gvoždari, ali od toga do odlaska na sahranu dug je put.

Zbog Jeninog odbijanja da dođe, stojim sâm ispred rođaka. I svaki pogled govori isto: *Zar ovaj jadnik još nije pronašao nekoga?* Slažem se. U ovim godinama trebalo bi da već imam porodicu.

Još jedan ozbiljni rođak mi snažno stiska ruku, a drugu spušta na moje rame.

„Moje saučešće.”

„Hvala.”

„Vaš otac je bio dobar čovek. Držite se.”

„Držimo se, držimo se.”

Koloni se pridružuje još nekoliko ljudi s tužnim izrazom na licu kojih se maglovito prisećam.

„Bio je divan čovek.”

Zašto nama nikad nije pokazao tu dobru stranu? Čak ni majci. Ako je bio jebeno dobar, mogao je to, valjda, da otkrije bar najbližima za ovih četrdeset godina. Tako su ga videli oni koji su gledali izdaleka, ali tata nije bio dobar čovek. Nije, naravno, bio ni potpuno loš. Po merilima svoje generacije nije bio čudovište, ali je makar jednom mogao da prizna da smo bar polovično dobri.

Ponovo bezizražajno klimam glavom još jednom rođaku koji hvali mog oca. Krajčikom oka posmatram majku. Očigledno paničim bez razloga. Ako je mama izdržala decenije u braku sa čovekom kao što je otac, podneće i njegovu sahranu.

Mama je prvi put u centru pažnje. Sada je udovica koju svi primećuju. A celog života je nastojala da bude neprimetna. Kad bi gosti dolazili u posetu, jela je u čošku kuhinje. Pobrerala bi se da sve bude kako treba i da su tanjiri puni. Sad je odjednom ona ta koju pitaju da li je sve u redu.

I poslednji ožalošćeni je našao svoje mesto na drvenoj klupi u crkvi. Svi sede upadljivo tiho i prelistavaju knjigu psalama, proveravajući nije li im neki od zapisanih na tabli već poznat. Tu se nalazi *Kroz divljine zemlje ide put malog deteta*¹. Bila je to očeva omiljena pesma. Njome smo hteli da dočaramo njegovu ličnost na sahrani. Takav je bio, čovek koji se kretao divljom zemljom.

Koračamo sredinom crkve, pored onih koji su došli da ga isprate, do svojih mesta u prvom redu. Rođaci, prijatelji i komšije iza nas podsvesno su posedali po redosledu bliskosti.

¹ Finska verska pesma pesnikinje Imi Helen, 1884. (*Prim. prev.*)

Bliski komšija je bliži od dalekog rođaka, ali je daleki rođak bliži od poznanika sa zabave ili kolege sa posla.

Sveštenik govori da je Martin verovao u rad, pravdu i Boga. Sigurno je tako. Ali tata nije verovao u razumnu priču. Iako je majka često tiho ponavljala da nije dobro da toliko puši. I da ne treba da jede mnogo putera.

Onda sveštenik kaže da je Martin uvek stavljao druge ispred sebe. Ma kako da ne. Mamu bi poslao u čošak kuhinje bez reči, a nas je uredno podsećao na to da su komšijina deca bolja od nas.

Ali, kako sveštenik može da poznaje tako dobro svakog parohijana? Sveštenik verovatno na svečanim govorima mora da nagađa, nadajući se da će deo tih nagađanja biti tačan. Paralo bi uši kad bi sa tog mesta počeo da osuđuje pokojnika. Pred Bogom su, valjda, svi jednaki.

Jedva da nešto osećam, i to me čudi. A trebalo bi. Čak ni posmrtni marš ne probija moj oklop. U ovom životu postoje i veće stvari od mrtvog oca. I sigurno je tako. Imam skoro četrdeset godina. O mom potomstvu nema ni nagoveštaja. Na dan sahrane bilo bi utešno imati porodicu. Deca bi pružila osećaj trajanja. Mada život svakako traje dok se ne završi.

Položemo venac na beli kovčeg. Majka je poštovala očevu ličnost birajući drugi najjeftiniji kovčeg. Tata je o tome svima trubio. *Nikad ne uzimaj najjeftinije. Uzmi drugo najjeftinije. Nikad ne budi najgori, budi drugi najgori.*

Pridržavam majku za ruku dok dodiruje kovčeg plačući. Teško joj je da prihvati da onog koji ju je neumorno savetovao više nema i da sad treba sama da misli na sebe. Ne sećam se da je neka moja veza trajala makar godinu dana. Za to vreme stigneš samo da popizdiš, ali ne i da se vežeš.

Hena recituje prigodne stihove koje smo odabrali za oca, najmanje pogrešne za njega. *U san je utonula čvrsta ruka, marmeljiva, u san je otišla glava voljenog oca.* To zapravo ne govori ništa, ali je nekako tačno. Otac je bio vredan zanatlija. Uvek se ponosio hrpom cepanica i drvenih skulptura.

Sa sestrinim mužem tešim majku i vodimo je da sedne. Hena joj pruža još papirnih maramica i nežno je tapše po leđima. To je sestrin ustupak. Oni nisu u dobrim odnosima sa mamom. Pažljivo sam pokušao da pitam šta nije u redu. Sestru verovatno ljuti što je mama prilikom svakog susreta podseća kako bi bilo lepo da postane baka. Sinika već ima unuke.

Ako pitate moju sestru, u pitanju su sitnice, ali majka je u stanju da i od sitnica napravi veliko sranje. Možda će se sve srediti s vremenom. U našoj porodici sve se rešavalo s vremenom. Mama nije zla, samo je naporna. Divno je što je sestra tokom sahrane ostavila nesporzume po strani.

Posle nas cveće polaže očev brat sa porodicom. Zatim očeva starija sestra sa decom i unucima. I očeva mlađa sestra sa mužem, decom i unucima.

Ceremonija ide glatko. Odmereni koraci do kovčega. Polaganje cveća, banalni stih, naklon pokojniku, naklon rodbini i vraćanje na mesto. Posle nasumičnih rođaka na redu su predstavnici očeve firme.

Otac je imao jednog poslodavca, jednu ženu i jednostavan život. Međutim, imao je dvoje dece i tri srčana udara od kojih je poslednji bio smrtonosan. Za tatinu generaciju sve je bilo jednostavno. Svakako nije bilo zabavno ili glamurno, ali je bilo jednostavno.

Očev bivši šef ganuto spušta venac: „Hvala na divnim godinama i odličnom radu i saradnji, Marti. SZ Limarska radnja

Jokinen sa osobljem.” Otac je gradio. Gradio je konkretne stvari. Ali za osećanja nije imao vremena.

Zatim su na redu moji prijatelji. Moji drugovi iz detinjstva Markus i Pesonen prilaze oltaru. Sa Markusom su tri ćerke. On je samohrani otac. Njegova žena je prešla punu kilometražu porodičnog života i nestala. Očigledno zbog depresije koju je postalo nemoguće trpeti. Sad Markus pokušava da se snađe sam.

Markusova najmlađa ćerka odbija da dođe do kovčega i ostaje da plače ispred oltara. Najstarija je pristojna, drži oca za ruku i pomaže mu da pročita stih. Čitanje se prekida, pošto Markus trči za srednjom ćerkom prema sakristiji. Usput se ruši pet sveća, a kod mnogih i želja za velikom porodicom.

Deca su bogatstvo. Ne znam misli li isto i moj prijatelj koji je, ne svojom voljom, ostao sâm da izdržava porodicu. Ako je ovo bogatstvo, možda je bolje biti siromašan. Pesonen uzima u naručje Markusovu najmlađu kćer i mirno čeka pored kovčega.

Markus hvata jogunastu petogodišnjakinju na sredini crkve i vraća je do oltara. Konačno može da oda poslednju počast: „Dobićeš, mali đavole, tablet na sat vremena, ako se malo smiriš. S poštovanjem, u znak sećanja na Martija Heinonena. Markus sa porodicom.” Markus učtivo tapne po kovčegu, klimne nam glavom u znak saučešća, kao što etikecija nalaže, skuplja decu i sprema se da se vrati na mesto. Srednja ćerka počinje da pevuši veselu pesmicu.

„Lepo je što si umro! Lepo je što si umro!”

Markus nije kadar da je utiša. Izvinjava se pogledom i vodi decu iz crkve na zadnja vrata.

Potom je red na Pesonena. Njegovi roditelji su dugogodišnji prijatelji mojih roditelja, ali im zdravstveno stanje očigledno ne dopušta da budu ovde. Dugogodišnja bolest je ipak jača od dugogodišnjeg prijateljstva.

Pesonen drhtavim glasom čita: „S poštovanjem, dugogodišnjem komšiji i dobrom prijatelju Martiju Heinonenu. Pesonenovi.” Zatim klekne da spusti buket cveća na kovčeg. Sako je tako kratak, a pantalone plitke da se deo Pesonenovog dupeta otkriva prisutnima u sali.

Neki ne mogu da suzdrže smeh. Drugi deo pratnje spušta pogled da izbegne neželjeni prizor. Takve nas je Bog stvorio, sa našim greškama i dupetom. Svako dupe je pred Bogom jednako.

Pesonen mora da razmišlja o važnijim stvarima od otkrivenog dupeta. On radi kao IT podrška, ali u poslednje vreme njegovi roditelji zahtevaju više podrške i pažnje od bilo kog računara. „Računari bar imaju neku logiku”, rekao je kada sam ga pitao koje probleme imaju njegovi roditelji.

Prelazimo u parohijsku salu da ručamo. Na našim porodičnim okupljanjima obrazac je uvek isti. Za stolovima se priča ko je kojim putem stigao na događaj, da li je bilo gužve, koliko je koštao benzin i razmatraju se razlozi zbog kojih je toliko koštao. Posle toga se pristupa karelijskom ragu. Prethodne nedelje smo bili na venčanju rođaka. Tamo su bili isti ljudi, ista hrana i skoro ista atmosfera.

Na pogrebima se postavlja jedan tanjir manje. Dakle, događaj je jednostavniji. Na pogrebu su manja očekivanja od glavnog protagoniste, a nema ni mnogo zabave.

Očeve sestre su smeštene za naš sto. Mnogo liče na njega. U tome i jeste problem. Očeva starija sestra Elsi čak ne može da sačeka ni desert pa da pređe na stvar. Posmatra mene i sestru.

„Vaš otac bi bio dobar deda.”

Pristojno klimam glavom. Kako bi on, dođavola, bio dobar deda, ako se njegova uloga oca svodila na omalovažavanje i gradnju dokova?

Vidim da moja sestra ključa od besa. Ne pričam sa njom o ozbiljnim stvarima, ali naslućujem da odavno pokušavaju da dobiju dete. Ni mama ne propušta da je pri svakom susretu pita o tome.

Atmosfera se zagreva. Ali to ipak ne sprečava očevu drugu sestru da nastavi s istom temom. Obraća se meni.

„Ti još nisi našo devojkju?”

„Ne. Nisam.”

„Jesi li bar nešto preduz'o?”

„Jesam, preduzeo sam.”

Ništa drugo za ovih dvadeset godina nisam ni radio. Finski preduzetnici bi trebalo da mi daju počasnu zastavicu i diplomu za beskonačno preduzetništvo, koje je donelo samo kratkotrajne nade i utešne nagrade. Nije čudo što se Finska smatra zemljom nesklonom preduzetnicima.

Sledeća tetkina žrtva je moja sestra.

„Hena i Esa bi trebalo da su sad spremni za decu. Imaju svoj stan, pošo i dobar brak.”

Hena ništa ne odgovara. Henin muž Esa takođe ćuti. Suvviše neprijatno za nekoga ko je i sâm član porodice. Ni za šta nije kriv, samo se zaljubio, ne znajući za naporene rođake. Niko vas na prvom sastanku ne upozorava na njih, iako bi trebalo.

Tetka nastavlja sa još manje takta, ako je to uopšte moguće.

„Jesi ti problem, Esa? U našoj porodici su svi dobijali decu.”

Tetkin muž, dežurni porodični komičar, uskače u pomoć Esi.

„Treba li da dođem da ti pokažem kako se to radi?”

To je bila poslednja kap. Hena ustaje i povlači muža sa sobom. Mama pokušava da smiri situaciju.

„Hena. Treba da pročitaš ova saučešća...”

„Možeš da ih nabiješ?”

„Gde da ih nabijem?”

„U dupe!”

„Hena, ne možeš tako da se ponašaš na očevoj sahrani”, umešala se očeva sestra Elsi.

„Trebalo je da misliš o tome pre nego što si otvorila usta.”

„Samo sam pitala za naslednike...”

„Kog đavola se to tebe tiče? Ja vas ne pitam ko će sledeći da umre. To se zove kultura.”

Teta Elsi i dalje pokušava da opravda svoju opasku.

„To nije najlepše ponašanje. Otac ti je uvek bio pristojan, osećajan čovek.”

„Đavola je on bio pristojan. Samo je bio previše lenj da dosađuje bilo kome.”

Trudim se da zadržim Henu na parastosu, ali uzalud. Uzima svoj kaput s čiviluka i besna izlazi napolje. Esa ide za njom i sa žaljenjem posmatra situaciju. Sveštenik koji sedi za našim stolom pokušava da ublaži situaciju.

„Jaka osećanja su uvek prisutna prilikom velikih životnih promena.”

„U našoj porodici nismo navikli da se tako pokazuju osećanja.”

Mama u tom komentaru otkriva koren problema. Problem u našoj porodici je sve ono što nismo navikli da radimo. Inat se u našoj porodici gomilao zbog onoga što nije bilo učinjeno ili je prećutano. Zato jednog dana sve ispliva na površinu. Na psihoterapiji ili za stolom.

Sebe doživljam kao nesrećan slučaj. Na to ne treba da me podsećaju rođaci. Slučajno su pripadali onoj generaciji koja je za supružnika birala nekog iz sela ko je dovoljno prihvatljiv i gurala dalje.

To nije bio gori izbor od ovog u savremenom svetu u kom se sve previše analizira. Na prvom sastanku svaka potencijalna devojka ostavlja utisak kao da je baš ta koju tražim. Dakle, majka

moje buduće dece. Stvarnost je mnogo komplikovanija. Ljudi su mnogo komplikovaniji. Sinhronizacija je pogrešna. Ili je ispravna. Na neki čudan način, međutim, i najbeznačajnija stvar postaje prepreka skladnoj zajednici.

Za sve je kriva nada. Čovekova potreba da sebi pruži nadu. Jednom sam neplanirano kupio majicu kratkih rukava od sto evra. Zatim sam tražio razloge zašto sam je kupio. Kvalitet? Nije to bio kvalitetan materijal. Je li bila moderna? Sasvim obična majica. Etika? Izgleda da je to u pitanju. Možda je etički proizvedena. Nije sigurno, ali možda jeste.

Sve se zasniva na nadi. Čovek želi da se nada dobrom. Bilo da je u pitanju preskupa majica ili potencijalni supružnik. U težnji za nadom uvek ostanem beznadežan. Majka se sigurno četrdeset godina nadala da ću ostvariti kakvu-takvu vezu sa ocem. Ali nije u tome problem. I evo nas – porodica koja ne može ni reč da kaže a da nekoga ne povredi.

Henin odlazak utiče na atmosferu parastosa. Prisutni brzo ubacuju u usta kolač s jagodama i ispiraju ga kafom. Gosti ponovo prilaze jedan po jedan da izraze saučešće i odlaze auto-putem broj četiri, na kom danas nema gužve, voze kući iako je benzin preskup.

Moji prijatelji Markus i Pesonen odlaze poslednji. Markus je uživao u situaciji, pošto su deca u klupskoj prostoriji pored parohijske sale pronašla zabavu, pa je najzad mogao da pojede kolač na miru. Pesonen uživa u svakom trenutku kad ga ne guše roditelji.

Pozivam prijatelje na piće. Ne mogu da ostanu. Markus ima tri razloga i trenutno svaki trči na svoju stranu po parkingu. Pesonen mora da neguje oca. „Svako nosi svoj krst.” Tako je rekao sveštenik, i izgleda da je u pravu.

Markus

Opraštam se od Samija nakon parastosa i izvinjavam se što je Silvi improvizovala pesmu *Lepo je što si umro*. Sami se smeje.

„Nema veze. Melodija je bila upečatljiva. Pevušio sam je u sebi do kraja ceremonije.”

„Pokušavam da se izvinim za reči. Melodija nikog ne vređa.”

„To ne znam. Otac ničiji život nije učinio boljim. Možda je Silvina pesma bila sasvim prikladna. I mama to kaže.”

Još jedan težak dan. Ali već dugo nije bilo drukčije. I sahrana je bila osveženje u poređenju sa svakodnevicom. Bilo je hrane, a u paket je ušlo i čišćenje.

Roditeljstvo je nezamisliv teret i kad se deli, a kamoli ako si sam. Postoji mnogo načina da uništite život svom detetu. Mada roditelji često preteruju kad govore o uništavanju budućnosti svog potomstva.

Ponekad sam ljut na svoju suprugu Sanu jer je nestala. Onda podsetim sebe da je bolesna. Depresija je bolest. Ali otkako samostalno podižem ćerke primećujem kod sebe više simptoma nego kod pravog pacijenta.

Čovek može biti srećan ili nesrećan bez obzira na životnu situaciju. Dakle, sigurno nešto drugo određuje sreću, a ne to da li imate decu ili nemate. Nipošto ne volim ovakve ceremonije, ali jednom sam pozeleo da budem glavni protagonista. Bilo bi zabavno mirno ležati u kovčegu i ne raditi ništa.

Poslao sam Samijevoj majci poruku u kojoj se izvinjavam zbog Silvine pesme. Odgovara: *Deca su tako prirodna. Lepo je što si doveo devojčice, pošto mi još nemamo unučice.*

Zaista prirodna. *Lepo je što si umro*. Znam odakle joj to, ali je u toj situaciji bilo teško objasniti. Silvi je pre odlaska na sahranu pitala šta se tamo radi. Rekao sam da ćemo pevati. „Aha, tužne

pesme?” upitala je. „Mogu da budu i vesele”, odgovorio sam. Onda je ona predložila: „Aha, na primer: Lepo je što si umro!”

Sama je smislila melodiju. Danas se roditeljima preporučuje da pohvale i ohrabre kreativnost deteta. Čak iako ismeva sećanje na pokojnika. Pa, makar ga je kreativno ismevala.

Sami ima vrlo skeptičan odnos prema roditeljima. Ja bih dao sve za takve roditelje. Oni su bar imali vremena i želje da budu naporni. I već to je dovoljno.

Moja mama nikad nije radila, ali ipak nije imala vremena za mene. Imao sam dadilju. Mama je bila domaćica i ostvarivala se po kafićima i buticima u centru grada. Ipak, bila je predsednica kluba umetničkog klizanja. Napustila je taj posao tek pre pet godina kad se preselila na Floridu. Mama je i tatu primorala da uđe u upravni odbor društva kako bi slušao mišljenja roditelja o izuzetnosti svoje dece.

Mama je žarko želela ćerku koja će se baviti umetničkim klizanjem, ali je nikad nije dobila. I to je blagoslov za tu nerođenu devojčicu. Majčina predstava roditeljstva zasniva se na kraljevskoj porodici. Uvek se divi slatkoj princezi Esteli u vunenom kaputiću. „Kako dete fino ume da dođe do dogovorenog mesta i nasmeši se u kamere.”

Kad bi moja deca bila članovi kraljevske porodice, odmah bi ukinuli monarhiju. Mama je imala visoko mišljenje o sebi. Protivila se čak i druženju sa Samijem i Pesonenom, zato što su „oni iz drugačijih porodica”. *Drugačiji* je značilo siromašniji. Mama nije imala plave krvi, niti je bila mnogo obrazovana. Udala se za bogatog muškarca. Grozno. Njeno devojačko prezime je bilo Mahonen.

Kako uopšte može da procenjuje druge, kad se njena životna načela svode na ispijanje kafe i strah od radničke klase. Slučajno smo živeli pored Samija i Pesonena. Deca nisu shvatala da

između porodičnih kuća i stanova u višespratnicama postoji neka klasna razlika.

U vaspitavanju, mama je imala u vidu krajnji rezultat, ali ne i način da ga ostvari. Moje vaspitanje je prepustila dadilji. Nekoliko puta su moja deca prenoćila kod nje i to je bila potpuna katastrofa.

Hranila je decu bombonama a nije im prala zube i, sve u svemu, nije imala pojma o savremenom podizanju dece. Jedino uputstvo za vaspitanje koje sam od majke dobijao bezbroj puta godišnje bilo je: „Odvedi devojčice na umetničko klizanje, razviće se u ljude.” Obećala je i da će ona snositi troškove.

Eh, kad bi roditeljstvo bilo tako jednostavno. Plaćanje troškova.

Tata je to čuo i odveo me u stranu. „Znam da nećeš slušati moje savete, ali shvati bar ovo. Šta god da radiš za decu, drži ih podalje od narkokartela i umetničkog klizanja. A ako mora da se bira, u narkokartelima bar postoje pravila igre i međusobno poštovanje. Majke sa umetničkog klizanja nemaju milosti ni za koga.”

Malo sam se iznenadio zbog tako oštrog stava, ali sam savet smatrao dragocenim. „Hvala na savetu, tata.”

Bio je toliko uverljiv da sam ga poslušao. Naša porodica je izbegavala narkokartele i škole za umetničko klizanje. Moje roditelje su uznemiravale i mnogo sitnije stvari. Doživeli su šok kad sam im rekao da ću upisati humanističke nauke.

Tata je postavio važno pitanje. „Šta je antropologija?” Objasnio sam što sam bolje umeo. „Proučava ljudsko ponašanje.” Tata je progundao: „Zar ponašanje nije dovoljno proučeno? Vreme je za biznis.”

Izgleda da tata nije pretpostavljao da će kompanije jednoga dana plaćati eksperte za različite oblasti, pa i za to. Kao direktor tradicionalnog bankarskog koncerna tata nije shvatao da se u finansijskim institucijama više ne nude bombone nego rešenja.

A ko bi bolje razumeo dušu mušterija od humaniste. Tako sam i ja završio u biznisu.

Stavljam u mašinu oznojenu odeću posle vrelog dana na sahrani. Najmlađa ćerka Helmi reda figurice životinja u različite položaje.

„Tatice! Vidi, vidi!”

Pravim se da sam zainteresovan. Pošto kratko posmatram programator na mašini, ponavljam radnju. Iskreno rečeno, dečje priče nisu mnogo zanimljive. Ali čije jesu? Život je od samog početka društvena igra, a čovek figura životinje na tabli koja glumi zainteresovanost.

Imajući to u vidu, ne čudim se što moj otac nije imao volje da se igra sa mnom. U duhu tog vremena bilo je da očevi sede u fotelji i puše lulu dok čitaju novine. Kad bi otac napravio izuzetak i igrao se sa mnom, uvek bi u to uključio neku poruku o suštini realne ekonomije.

Omiljene pesme bile su mi *Maijala je imala jagnje* i *Deda iz Pipole² je imao kuću*. Ponekad smo ih pevali zajedno. Sve dok se tata nije začudio „Gde je Maija izgubila jagnje” i „Šta se dogodilo sa dekinom kućom u Pipoli?”

Tata je sumnjao da je razlog bankrota to što je na farmi u Pipoli bilo mnogo životinja. Deda je tamo brinuo o kravama, kokoškama, konjima, ovcama i svim mogućim životinjama. Tata je smatrao da je uslov za opstanak farme njena specijalizacija. „Staromodna farma ne može da opstane, nije ni čudo što je deda iz Pipole izgubio kuću. Sigurno su mu je uzeli poreznici.”

Potom se tata bunio protiv finskog oporezivanja. I predložio je da pevamo *Deda ima ostrvo*. „Jasno je da deda ima preduzetničko iskustvo i solidnu imovinu. Vrednost ostrva samo raste. A i borova. Trebalo bi da ima i pristanište za jedrilicu.”

² Selo u Finskoj. (Prim. prev.)

Tu se slažem sa tatom. Životinje su zaista precenjene i preterano zastupljene u dečjim igrama. Uprkos tome što živimo u gradu, decu i dalje pitaju „kako kaže krava i kako kaže konj”.

Od suštinskog značaja za snalaženje je da se zna *kako kaže* advokat za razvod ili popularni jutjuber. Detetu je svejedno što konj kaže njiii, ako mu advokat za razvod kaže da će svoju mamu vidati samo svakog drugog vikenda. Ja bih, s druge strane, voleo da znam šta psihoterapeut kaže o mom odnosu sa ocem i da li treba da budem ogorčen na roditelje ili na sebe.

U vaspitavanju dece pokušavam da se razlikujem od svojih roditelja. Podižem Helmi na krilo i ljubim je u čelo. Ćerkica mi stiska obraze i smeje se mojoj grimasi.

„Šta ćeš da večeraš?”

„Pahuljice i jagode.”

Zašto je mojim roditeljima bilo teško da pokažu nežnost na ovako jednostavan način? Jednom sam ih pitao. Mama je okolišala: „Otvorili smo ti račun u banci i gradili smo ti budućnost.” Ali taj račun me nije držao u krilu. Taj račun nije video kad sam postigao gol na utakmici. Mada mi taj račun nije bio neprijatan niti me je od njega bilo sramota dok sam bio tinejdžer.

Tata je po ceo dan bio na poslu. Mama je, iako pored mene, bila daleko. Tata je želeo da nastavim njegovu sjajnu karijeru u bankarstvu. Pokušao je da me natera da preko leta radim kod njegovih prijatelja u brokerskim kućama. Odbio sam učtivo. „Želeo bih nešto da probam sam, nešto u čemu sam zaista dobar i da ja budem zaslužan za to.” Otac je oštro odgovorio: „Da su znanje i zasluge ključni, ovaj svet ne bi bio to što jeste. “

Na početku studija čuo sam za Maslovljevu hijerarhiju potreba. Teorija pokušava da opiše šta su čovekovi prioriteti. Naravno, na prvom mestu su fiziološke potrebe, kao što su hrana,

piće i vazduh. Na sledećem mestu je potreba za sigurnošću. Bojim se da se ja, kao neko ko gaji decu, spotičem već na drugom stepeniku. Kakvu sigurnost mogu da im pružim?

Posle osećaja sigurnosti dolazi potreba za zajedništvom i ljubavlju. Dakle, osećanje da negde pripadaš. Slede potrebe za uvažavanjem, samopoštovanjem i osećajem da te drugi poštuju. I kao poslednje, potreba za samoostvarenjem.

Naravno, teorija mora biti u dosluhu s vremenom. Društveni mediji su sa sobom doneli potrebu da se ostavi utisak na druge. Ali potrebe samohranog roditelja razlikuju se od potreba samca. Kako je Maslov mogao da zna da će jednoga dana u Helsinkiju živeti muškarac kome će potreba za dečjom odećom *Goretex* u hijerarhiji potreba biti ispred seksualnosti.

Ipak, nešto sam naučio kao pedagog. Pitam decu šta misle o sahrani. Odgovoran sam za njihovo osećanje sigurnosti. Silvi zanima konačnost smrti.

„Da li je čika Samijev tata u potpunosti umro?”

„Da, bar je telo umrlo.”

„Je li čika Sami tužan?”

„Da, sigurno jeste, ali preboleće to. Izaći će iz toga.”

„Kao na primer iz mračne pećine?”

„Kao iz mračne pećine.”

Nemam pojma kako ću u narednih petnaest godina, kao samohrani otac, izaći na kraj sa tri ćerke. Voleo bih da sam u mračnoj pećini. Mogao bih da idem prema svetlosti ili da se vodim vazдушnim strujama koje dolaze sa ulaza pećine.